

מבשר טוב פסח

תוכן

2.....מיום שלנו מאמר אמנות חג הפסח

6.....ליל הסדר א' וב' תש"ע

20.....יומא דהילולא דהרה"ק מלענמשנא

28.....שבועי של פסח מאמר שירת הים

מים שלנו

ערב פסח תשל"ד לפ"ק – פליה"ק תובב"א

מאמר אמונת זוג הפסח

גרסינן במכילתין (פסחים מב.): "אמר רב יהודה, אשה לא תלוש אלא במים שלנו. דרשה רב מתנה בפפזניא, למחר אייתו כולי עלמא חצבייהו, ואתו לגביה, ואמרו ליה הב לן מיא. אמר להו, אנא במיא דביתו אמרי".

פירש רש"י: "דרשה רב מתנה. ובלשון הקודש היו דורשין, וכסבורין השומעין שמים שלו הוא אומר. דביתו. תרגום של 'לנו' דביתו" ע"כ.

כ"ק אאמו"ר זצללה"ה זי"ע היה מזכיר במעמד מים שלנו, מאמר הגאון רבי יעקב מליסא זצללה"ה בעל מקור חיים וחזות דעת, בביאור כוונת אגדתא זו. שלא בכדי הביאה הגמרא מעשה זה של דרשת רב מתנא בפפזניא, כי כל דבר בגמרא בא ללמד לנו איזה לימוד, ומה למדנו מבערותם של אנשי פפזניא דאייתו חצבייהו וטענו בהבנת הדין, שמתכוון רב מתנא שיקחו מים משלו.

אלא מלמדנו הגמרא בהאי אגדתא את מידת האמונה הפשוטה, שהיו מאמינים בחכמי ישראל, ולא הרגרו אחר דבריהם כלום. הגם שאין בזה שום הבנה, כי מאי נפקא מינא בין מים שלו למים של איש אחר, כלפי חימוץ המצה. אלא קיימו באמונה תמימה ופשוטה מה שהבינו לפי קוצר שכלם ודעתם. וזלמדנו דרכי אמונת ישראל, שצריכים לקיים בתמימות ובפשטות "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (שמות יד, לא).

ולדעתי יש בזה עומק נוסף, ולימוד מעלת אמונת חכמים בהאי עובדא דוקא, נראה משום שיש גם סברא ומשמעות לפי הבנת אנשי פפזניא, שצריך מים שלו בעצמו דווקא. והיינו על פי הידוע מספרים הקדושים שחפצי הצדיק יש בהם רושם מקדושת הצדיק, על דרך שאמרו חז"ל (גיטין ז.) גבי בהמתן של צדיקים. ובזה גדלה מעלת המים של הצדיק יותר מן המים של איש פשוט, לקדש ביותר את המצה קדישתא.

כמו שמצינו בחמורו של רבי פנחס בן יאיר (חולין ז:), שהיתה מסרבת בכל כוחה לאכול מן הטבל, וכמ"ש: "ענייה זו הולכת לעשות רצון קונה, ואתם מאכילין אותה טבלים" עיי"ש. כי ינקה רושם הקדושה מבעליה הצדיק, ללכת לעשות רצון קונה. ומעין זה אמרו כלפי בהמתו של רבי חנינא בן דוסא (תענית כד:). וכן איתא במדרש (פסיקתא רבתי פי"ד) גבי פרתו של רבי יוחנן בן תורתא, שמיאנה לצאת לחרישה בשבת עיי"ש, ונזכר בתוס' ישנים יומא (ט. שלהי ד"ה ולא שמשו) עיי"ש.

והאריך בזה זקני הקדוש זצלה"ה בדברי בעה בכמה מקומות, וזל"ק בפרשת כי תבוא (אות ט): "והותירך ה' לטובה בפרי בטנך ובפרי אדמתך על האדמה וגו' (דברים כח, יא). להבין הלשון של 'והותירך'. הוא על דרך שמספרים בשם הרה"ק מנעשכ"ז ז"ל זי"ע, שאמר שבהכלי שנתן לו רבו הרה"ק הרבי רבי מיכל ז"ל זי"ע [מזלאטשוב], בזו הכלי יש לו כח לעשות ניסים ונפלאות, על ידי שהיה מפרר מעט אבק מהכלי הזה, ונתן מזה להחולים לשתות. ואמר שאם רבו היה נתן לו השולחן אשר ישב עליו, היה ביכולת לחיות מתים בזה. עד כאן דבריו הקדושים".

"והענין מזה הוא, כי בדבר קדוש, נשאר בו הרשימה מהקדושה תמיד. והכלי אשר הצדיק האמיתי משתמש בה, יש בה חיות וקדושה מהצדיק הזה, ועל ידי זה היה הכלי הנ"ל סגולה ורפואה".

"וזה 'והותירך ה' לטובה', היינו אף אחר הסתלקות שלכם מעולם הזה, תשאירו רשימה מקדושתכם לעולם בכל הדברים. לא מיבעיא 'בפרי בטנך', הוא וודאי שהענין יהיה לו כח השורש הקדושה מאבותיו. אלא אף 'בפרי בהמתך ואדמתך', אשר הם עפר ודומם, גם בהם יהיה ניכר כח קדושתכם, ויוכלו לפעול בהם טובת ישראל וכו'" עכל"ק.

והנה זו המצה הק' נקראת בזוהר הקדוש (ח"ב קפג:): מיכלא דמהימנותא ומיכלא דאסוותא, "דאכלו מצה דאיהי אסוותא, למיעל ולמנדע ברזא דמהימנותא" עכל"ק. והיינו, שבכח המצה הק' נכנסת האמונה בנפש ישראל, ויש בה סגולת רפואה רוחנית לחזק ולקיים האמונה באיש ישראל.

ולפיכך היתה אמונתם של אנשי פפוגיא חזקה ותקיפה יותר בעבודת המצה הק', מיכלא דמהימנותא, ומתוך אמונת חכמים שבהם היו מעדיפים דוקא אותם מים שבחזקת הצדיק, שיש בהם יותר קדושה ומעלה באמונה שתשפיע בהם המצה.

וכל יסוד חג הפסח הוא חג האמונה, וכל קרבן הפסח בא על האמונה, שהיו לוקחים אותו טלה של עבודה זרה וכפירה של המצריים, ומנפצים בזה כל עבוי"ז שלהם, ובקרבן הפסח באו ישראל לאמונה השלמה.

כאשר מבואר בשיטה מקובצת (כתובות לב. ד"ה שכן יש) בשם הרמב"ן ז"ל, דשאני קרבן פסח מכל שאר קרבנות דנדרים ונדבות, שאינו בא לכפרה. "שהרי שאר קרבנות מכפרין, מה שאין כן בפסח שאינו מכפר". שהרי גם הנדבות דעולה ושלמים וכיוצא יש בהם כפרה, מה שאין כן הפסח

אינו בא לכפרה. ועיין שם שהניח הדבר בעריך עיין ובדיקה, מחמת הרצאת דמים שיש בהם. ועיין עוד באור שמח (פט"ו מהל' פסולי המוקדשין הי"א) שהפסח נשתנה מכל קרבנות שבתורה שעיקרו אינו אלא לאכילה, שלא בא מתחילתו אלא לאכילה זכו' עיי"ש, והארכת במקום אחר.

ויסוד האמונה שזוכים ישראל בחג הפסח, להתקיים "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", צריך לדעת שאין הכוונה רק לאמונת הבורא, והאמונה היסודית שיש בורא לעולם, ואין העולם קדמון מעצמו וכיוצא. שבדורותיו אף הגויים ואומות העולם מאמינים שיש לעולם בורא, כאשר כבר הוכיחו המדענים והחוקרים שלא תתכן מציאות העולם בלתי בורא.

ברם אלו הגויים בזאת היא כל אמונתם, שהעולם לא נוצר מעצמו, והיה לו בורא קדמון שייצר והאציל וברא אותו עם כל הברואים שבו. – אבל בני ישראל מאמינים לא רק בתחילת ראשית הבריאה שנוצרה על ידי הבורא ברוך הוא, אלא שכל העת הוא ממשיך ובורא את העולם, ואין הבריאה מעשה של פעם אחת, אלא אותה בריאה שברא ויצר בראשית הבריאה, הרי היא ממשכת כל העת תמיד.

כאשר השריש רבינו הבעל שם טוב זי"ע בפסוק (תהילים קיט, פט) "לעולם ה' דברך ניצב בשמים", שדברו יתברך בתחילת הבריאה (בראשית א, ו) "יהי רקיע וגו'", הוא ניצב לעולם בשמים, והוא המחזיק בכל העת תמיד את השמים במעמדם. וכמו כן כל עשרת המאורות שבהם נברא העולם (אבות פ"ה מ"א), לא נאמרו לשעתם בלבד בעת יצירת העולם, אלא דבר ה' אין לו הפסק ותכלית לעולם, ועדיין ממשיכים אותם מאורות ונאמרים בבריאתו של עולם תמיד, ורק מכוחם מחזיק כל העולם וברואיו.

ולפיכך אנו אומרים בתפילה תמיד בלשון הזוהר: "יוצר אור ובורא חושך, אשר בדברו מעריב ערבים זכו' ומחליף את הזמנים ומסדר את הכוכבים זכו'", הכל בלשון הזוהר, כי זה נעשה כל העת תמיד, כמו שנעשו מתחילה בראשית הבריאה. כמ"ש (ברכת יוצר) "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית".

ויובן על דרך משל לשבר את האוזן, שבשביל להחריב ולהרוס את העולם לא יצטרך הבורא להשתמש בפצצת אטום, או שאר מיני משחית. אלא בעצם הפסקת שפע החיות בשלילה, הרי ממילא חזר העולם לתוהו ובוהו, ובגטילת אותם מאורות המקיימים העולם, והפקעתם מן הברואים, הרי חזר הכל לאין ואפס המוחלט כמו שהיה לפני הבריאה.

והיינו מחמת שכל נברא שבעולם, וכל פעולה ותנועה הנעשית ונפעלת הכל נמשך ממנו יתברך בעצמו, שהוא המחיה והמקיים והמהווה בכל עת ורגע את כל ברואי העולם וכל תנועותיהם ומעשיהם. וזה פשר מאמרם ז"ל (דברים רבה ב, ל): "אמר רבי מאיר, על כל נשימה ונשימה

שאדם מעלה חייב לקלם את יוצרו, מנין שנאמר (תהלים קנ, ז) כל הנשמה תהלל יה" ע"כ. והיינו שכל נשימה ונשימה מוענקת לו מלמעלה מחדש, ואין סדר הנשימה מובן מאליו, שמכיון שהוא חי שיחא נושם מעצמו, אלא כל נשימה ונשימה מושפעת מהשם יתברך, שמשפיע בו החיות בכל עת ורגע.

ועל כך ניתנו אלו הזמנים, זמני חג הפסח, חג האמונה, שבכוח ימים הללו וסגולתם להחדיר בלב ישראל אמונה שלמה איתנה בכל עיקרי האמונה. ויש לניצל מאוד אלו הזמנים להחדרת האמונה הטהורה בנפש.

והאדם שיש בו אמונה יוקדת בחיות קודש, הרי כל תפילתו שונה בתכלית, שכן חש ומרגיש בתפילתו שמודה ומשבח על כל הדברים הנעשים ומתהווים זה עתה בחיות קודש, ולא כדבר ישן נושן שנעשה לפני אלפי שנים. כגון כשאומר "יוצר אור ובורא חושך" יודע שזה עתה ממש הוא יוצר את האור ואת החושך, ואת כל מעשי בראשית, והרי הוא מודה עתה לפניו בשעת מעשה ממש, וכשמאמין בכל זה באמת ובתמים הרי כל תפילתו מלאה חיות קודש, ובכל תפילה הוא מתחדש מחדש, ואין התפילה מתיישנת אצלו כלל, כי בכל תפילה מחדש הוא מודה ומשבח ומתפלל על דברים הנעשים ונוצרים עתה ממש, כיסוד אמונתם של ישראל שבכל עת ממש העולם חוזר ונברא תמיד מחדש.

ויעזור השם יתברך שנזכה להתמלא אמונה בימים המקודשים הבאים לקראתנו לשלום, ואמונה בביאת המשיח, להחיש גאולתנו ופדות נפשנו, ומחרה נזכה לאכול שם מן הזבחים ומן הפסחים בביאת גואל יצדק במחרה בימינו אמן.

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ליל הסדר א' וב' תש"ע ק"ק לוגאנו ת"ו

סימני הסדר.

הענין בסימני הסדר לסמל גודל מעלת זה הלילה, שבכל דבר שעושים בלילה זה ובכל תיבה ותיבה בהגדה כמוסים עוד הרבה סודות ועניינים, ומה שאנו עושים אין זה אלא רק כסימן בעלמא.

וגם ענין הסימנים שהם סימן לאדם שיבחן האדם היכן הוא עומד בעבודת השי"ת, ולדוגמא "יחץ" הוא סימן לשבור עצמו ולראות עם ענוותנותו היא עניוּת של אמת, או עניוּת שהיצר הרע מכניס באדם, וכמ"ש אא"ז בספה"ק דברי בינה שישנה שפלות של הסיטרא אחרא שכל כוונתו שיראה האדם שאינו כלום ואינו כדאי להתאמץ בקיום התורה ומצוות. וזה הביאור בתפילה 'ונפשי כעפר לכל תהיה ואחרי מצוותיך תרדוף נפשי', שאם רואים שיש לו שאיפות לקיים תורה ומצוות ברצון ובזריזות זה ראייה ששפלתו היא שפלות אמיתית, אך אם רואה שמתרשל ומתעצל מלהתאמץ בקיום התורה ומצוות זה ראייה שענוותנותו ושפלותו היא מצד הסיטרא אחרא, ובזמן זה של ליל הסדר יכול אדם לבחון עצמו.

כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלוקים לעשות.

תכלית בריאת העולם אשר ברא אלוקים היה 'לעשות', שהאדם ישלים עצמו ויפעל לתיקון עצמו ולתיקון העולם, ולכן בטבעיות האדם מונח שכאשר אינו עושה ופועל אינו מרוצה.

וגם יתבאר שהתכלית שבו שבת מכל מלאכתו וקידשו מכל הימים כדי 'אשר ברא אלוקים לעשות' שהמטרה בקדושת וכוח שבת זה היה כדי 'לעשות', שבזה נעשה קיום והשלמת וגמר בריאת העולם, וכידוע מהספרים הקדושים וכן כתב אא"ז בספה"ק דברי בינה שהשבת נותנת קיום וחיזוק לתורה ומצות שעשה במשך השבוע, ומסתמא גם מקיימת את כל עשיותיו שפעל ועשה.

ורחין.

העניין בנטילת ידיים זו ובלא ברכה, לרמוז שבלילה זה אפשר לרחוץ וליטהר לגמרי אפילו בלא ברכה ומעודה שהרי שולחנו של אדם מכפר, אך בלילה זה אפשר להיטהר אף בלא מעודה.

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי וייכול. כל דצריך ייתי ויפסח.

צריך להבין מה השייכות בין הא לחמא עניא וכו' למה שממשיך בעל ההגדה כל דכפין ייתי ויפסח וכו'. אלא שמרמוז שכשם שמצה זו שאנו אוכלים זכר ליציאת מצרים שהיו אז בני ישראל בשפל המדרגה ולא היו ראויים כלל לצאת ואעפ"כ הוציאם השי"ת, וכן המצה שהיא לחם עוני הוא מרמוז לשפלות שהוא בחינת עני דל ורש, וכן אף אנו אומרים שבלילה זה כל דכפין ייתי ויפסח וכו'. ובלילה יש כוח לכל דכפין ייתי ויפסח לצאת ממצבו הרע ברוחניות וגשמיות, ולבוא לאכול ממה שהקב"ה נותן, כי כמו שבני ישראל אומרים כל דכפין וכו' כן 'ה' צילך' וגם הוא מקיים זאת.

מוזגין כום שני וכאן הבן שואל.

עפ"י מה שאמרו חז"ל ד' כוסות כנגד ד' לשנות של גאולה נילקוט שמעוני תורה פרשת וישב רמז קמז, וכום שני הוא כנגד 'והצלתי' והצלה אינה תלויה בזכות האדם רק בבקשת רחמים, ולכן בכום שני הבן שואל לשון בקשה.

מה נשתנה וכו' הלילה הזה כולו מרור.

אאמו"ר זיעוכ"י היה אומר את ארבעת הקושיות בלשון קושייה לרבש"ע על הגלות, הלילה הזה כולו מרור. לרמוז שבזמנים הללו של הגלות אין זמנים של מנוחה אלא כולו מרור, ואפילו שיש זמני מנוחה בגשמיות, אך ברוחניות אין מנוחה כלל ותמיד הוא בחינת מרור.

וכאן הבן שואל הרי הקב"ה מקיים כל התורה כולה והרי יש מצוה לספר בשבחן של ישראל, וכמו שהיה אאמו"ר זיעוכ"י רגיל להביא מה שכתב בספר קדושת לוי [פרשת בא] וזל"ק: "הנה יש להבין שאנו קורין את יום טוב המכונה בתורה בשם 'חג המצות' (להלן כג, טו) אנו קורין אותו פסח, והיכן רמז זה בתורה לקרוא יום טוב זה בשם פסח, והלא בכל התורה נקרא יום טוב זה

בשם חג המצות. והנה כתיב (שיר השירים ו, ג) 'אני לדודי ודודי לי', היינו שאנו מספרים שבחו של הקב"ה, והקב"ה מספר שבח של ישראל. וכן הוא שאנו מניחין תפילין וכתיב בהן שבח של הקב"ה, והקב"ה מניח תפילין שכתוב בהן שבח ישראל (ברכות ו, א)."

"ובזה יובן מה שכתוב בתנא דבי אליהו דמצוה לספר שבחן של ישראל ויש להשם יתברך נחת רוח מזה שמספר בשבחן של ישראל. ונראה הטעם, משום דאסור להסיח דעת מתפילין (מנחות לו, ב), ומצוה על כל אדם לעסוק תמיד בתפילין, דהיינו או לספר השבח של ישראל, דהיינו תפילין דמארי עלמא שכתוב בהן שבח של ישראל, כדאמרינן בגמרא (ברכות ו, א) תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו מי כעמך ישראל כו'. או לספר בשבח של הקב"ה, דהוא תפילין של ישראל שכתוב בהם שבח השם יתברך, דהיינו שמע, קדש, והיה כי יביאך (מנחות לד, ב). ונמצא תמיד אנו מספרים שבח השם יתברך והשם יתברך מספר שבח ישראל".

"והנה 'חג המצות' נקרא על שבח ישראל. ועיין ברש"י על פסוק (להלן פסוק לט) ויאפו את הבצק עוגות מצות גו' וגם צדה גו', ועיין ברש"י מגיד שבחן של ישראל כו', שמפורש בקבלה זכרתי לך כו', עיין שם. ונמצא נקרא 'חג המצות' על שם שבח ישראל שאפו את הבצק עוגות מצות. ולזה בתורה נקרא יום טוב זה בשם 'חג המצות', כביכול השם יתברך מספר שבח של ישראל. ואנו קורין היום טוב בשם פסח, על שם שבח השם יתברך, ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח כו', שהוא שבח השם יתברך, על דרך הפסוק 'אני לדודי ודודי לי' עכ"ל ק".

ולפי זה יש לתמוה והרי השי"ת מקיים את כל התורה, והרי יש מצוה לספר בשבחן של ישראל, ואם כן צריך השי"ת לספר בשבחן של ישראל אפילו בדורות וזמנים הללו ועל ידי זה להחיש גאולתן.

והקב"ה יכול לגאלם אפילו שח"ו אינם ראויים כמו שגאל את בני ישראל ממצרים שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה ולא יכלו להתמהמה, והרי בני ישראל מרגישים כל העת שאינם יכולים להתמהמה וצע"ג.

**ואפילו כלנו חכמים כלנו נבונים כלנו זקנים כלנו יודעים את התורה מצוה עלינו לספר
ביציאת מצרים**

לרמז שאעפ"י שהוא חכם ונבון והשיג הרבה, לא יסבור האדם שיכול לחיות ולהתקיים גם ללא הכוח של יציאת מצרים, כי ללא הכוח של יציאת מצרים גם הוא היה נשאר בגלות ובעמקי

קליפת מצרים. כי עם חכמה ודעת לבד אי אפשר לצאת מהגלות ברוחניות וגשמיות ורק ביציאת מצרים ניתן הכוח לבני ישראל שיוכל כל אחד לצאת מהגלות ובפרט מגלותו הפרטית, וכידוע שמלבד הגלות הכללית יש גם גלות פרטית לכל אחד ואחד.

וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח

אאמו"ר זיעוכ"י היה מפרש שעל ידי הסיפור האדם עצמו נעשה משובח.

מעשה ברבי אליעזר וכו' והיו 'מספרים' ביציאת מצרים כל אותו הלילה,

על ידי הסיפור היו מזככים כל העולם כספיר ויהלום. ולכן ישנו עניין של כל המרבה כי בזה מטהר ומזכך לפי ערכו את כל העולם, שהרי מבואר בגמ' סנהדרין [לז]. 'חייב כל אדם לומר בשבילי נברא העולם',

הטעם שסיפור יציאת מצרים מצותה דוקא בלילות, כי ביציאת מצרים היו בני ישראל במצב של חושך וספיקות והיו יהודים שלא רצו לצאת ממצרים, וזה היה יציאת מצרים להאיר את החושך והאפילה.

כנגד ארבעה בנים דיברה תורה

עניין ארבעה בנים כולם שייכים באותו בן, כי אצל כל אחד ואחד יש בו את כל הארבעה בחינות, וכנגד כולם דיברה תורה שלכולם יש תשובה ותיקון בתורה הקדושה.

ועניין הבן החכם אין הכונה דוקא למי שיודע, אלא חכם בעיניו [עיי' ארן עדות הובא בהגדש"פ חלקת יהושע]

שאינו יודע לשאול

היינו שאינו מתעניין כלל בעבודת ה'.

חכם מה הוא אומר. מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו אתכם. ואף אתה אמור לו בהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומין:

כוונת שאלת החכם מה העניין שהרבו כל כך מצוות בזה הלילה, ולזה אומרים לו 'אין מפטירים אחר הפסח אפיקומין' והוא בכדי שיישאר רושם מטעם הפסח, ולכן כדי שיישאר רושם מכל עבודת הלילה צריך את כל המצוות הללו, וכמ"ש הרמב"ן בשיר השירים ובשער הגמול שעשיית המצות עושה רושם ולא רק בידיעות וחכמה וכדו', אלא בקיום המצות הלכה למעשה.

ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים:

לרמוז שהיו כאלו שלא רצו כלל לצאת ממצרים ואעפ"כ הוציאם השי"ת בחזק יד, וכך יהיה גם בגאולה העתידה שיהיו כאלו שלא יהיו חפצים לצאת מהגלות, אך השי"ת יוציאם בחזק יד בעל כרחם וביאורו כמו שכתבו בספה"ק פרי צדיק והתפארת שלמה שלעתיד לבוא המשיח יוציא גם את המומרים להכעים רח"ל לגאולה, והוא בחינה עוד יותר מיציאת מצרים כי שם מתו אותם שלא רצו לצאת במכת חושך וכמו שאמרו חז"ל.

רשע מה הוא אומר. וכו' לכם ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר. ואף אתה הקהה את שניו ואמור לו. בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. לי ולא לו. אלו היה שם לא היה נגאל:

וביאורו כי בני ישראל יצאו ממצרים בזכות האחדות, וכיון שהוציא את עצמו מן הכלל שוב אין לו את זכות יציאת מצרים, ולכן אילו היה שם לא היה נגאל.

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים

היינו שביציאת מצרים ניתן כוח זה של יציאה מהגלות לכל אחד ואחד מבני ישראל עד סוף כל הדורות, ולכן בעבור זה עשה ה' "לי בצאתי" ממצרים, וכמו במתן תורה בהר סיני היו כל הנשמות בהר סיני בשעת קבלת התורה וכל אחד ואחד קיבל חלקו.

יבול מראש חדש, וכו' לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך:

נראה ביאורו עפ"י מה שכתב אא"ז בספה"ק דברי בינה שכבר מראש חודש מתחיל להתנוצץ אורות והשפעות יציאת מצרים, ולכך היה הוי אמינא שכבר מראש חודש, קמ"ל שרק 'בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך' היינו רק בשעת קיום המצות בפועל.

ויתבאר על דרך שפירש הרה"ק מלובלין בפסוק 'אל תפנו אל האובות ואל הידעונים' 'אבות' מלשון רצון 'ידעונים' מלשון ידיעה, והיינו שהעיקר הוא המעשה ולא די ברצון וידיעה.

מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו,

בא לרמוז שאל יתייאש אדם ויאמר ששפל מצבו כל כך שאינו יכול כלל להתרומם, אלא ידע ויתבונן שאבותינו גם כן היו מתחילה עובדי עבודה זרה ואעפ"כ הגיעו למדרגתם הנשגבה.

ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו, ויעקב ובניו ירדו מצרים:

וצריך להבין מה עניין ישיבת עשו בהר שעיר לסיפור יציאת מצרים אלא שבעל ההגדה בא לרמוז הקושי שהיה לבני ישראל במצרים שבעוד שעשיו אחיו היה יושב במנוחה בהר שעיר, אך יעקב ובניו ירדו מצרים, וצרה זו יותר קשה לאדם ממצב שכל העולם בקשיים ויסורים ואינו לבד וכמו שאמרו חז"ל צרת רבים חצי נחמה.

ברוך שומר הבטחתו לישראל

לרמוז שהקב"ה נותן ההשפעות לישראל באופן שישתמרו אצלם, ועל דרך שפירש אא"ז בספה"ק תולדות אדם הפסוק 'ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך' שהברכות יתפסו את האדם בזמן שהוא ראוי לברכות אלו.

שהקב"ה חישב את הקץ

והיינו שהרי היה קיטרוג של המלאכים הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה אך הקבה התבונן בסוף מה יהיה אחר יצאתם ממצרים שיקבלו התורה והמצות וזהו שאמר שהקב"ה חישב את הקץ שלבסוף יהיה טוב מבני ישראל שיקבלו התורה וכו'. כי אף שמובאר בגמ' ראש

השנה [טז:] "אמר רבי יצחק: אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה", מכל מקום זה רק לרעה, אך לטובה נידון האדם על שם סופו.

ויאמר לאברהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם

היה זה הבטחה לאברהם אבינו שעל אף שבני ישראל יהיו במצרים ויגורו בין הגוים אך עדיין הם ירגישו בניכר 'בארץ לא להם' ולא יתערבו ויתבוללו ויטמעו בין הגוים, וכמו שהיה גם בשאר גלויות שתמיד היהודים היו נפרדים ולא נטמעו ונאבדו בין הגוים, על אף שעברו גלויות ונדדו ממקום למקום אלפי שנות גלות, אך תמיד לא נכחד זכר ישראל, והרגישו תמיד 'בארץ לא להם'.

אך לדאבונינו בגלות עיקבתא דמשיחא ההתבוללות נוראה מאד, וכמו שקורה באמריקה אנגליה איטליה הי"ו, והא מכוח גלות לבן כי ישנם שני גלויות, גלות עשיו שהיא של יסורים, וגלות לבן של התבוללות וכו'.

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול

היינו לא רק ברכוש גדול בגשמיות, אלא בעיקר ברוחניות. כי קנו להם קניין במידת העבדות והיגיעה, וכך יוכלו לעבוד את השי"ת בעבדות ויגיעה, וכמו שנאמר בהוציאך את העם ממצרים תעבדו את האלוקים על החר הזה.

שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם:

וכי בכל דור ודור אנו רואים שעומדים הגויים לכלותינו, אלא שהאמת היא שיש בכל דור ודור כאלו שרוצים לכלותינו אלא שהשי"ת הופך לבבם שלא ירצו לכלותינו ורק הקב"ה מצילנו מידם על ידי שהופך את לבבם ורצונם, וכך היה גם אצל הנאצים שמתחילה היו אנשים טובים ותרבותיים.

צא ולמד מזה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ולבן בקש לעקור את הכל.

החילוק בין לבן הארמי לפרעה, שפרעה עשה לבני ישראל צרות וייסורים והעבדים עבודת פרך וכו', אך לבן ביקש לכלות את היהודים בדרכי נועם על ידי שקירב אותם וכו' ועל ידי זה ביקש לכלות את הכל, ובאמת קירוב הרשעים היא סכנה הרבה יותר גדולה ליהודים, וכמו שרואים שבאמריקה נאבדו נשמות ישראל הרבה יותר ממה שהרגו הנאצים ימ"ש.

וירד מצרימה

היינו שאף שמבחינה גשמית היה ליעקב אבינו טוב במצרים ולבסוף בנו נעשה למשנה למלך, מכל מקום מבחינה רוחנית היה זה ירידה אצלו.

ויגר שם, מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים אלא לגור שם

צריכים אנו ללמוד אורחות חיים מיעקב אבינו, שלא ירד למצרים להשתקע בקביעות אלא דרך ארעי, ולא כמו שלדאבוננו יש כאלו בני אדם שחפצים להישתקע במדינות עכו"ם [וכמו שהיה מעשה באחד ממדינת גרמניה לפני עידן הנאצים, ששאלהו מה יעשה כאשר המשיח יבוא והשיב שהוא יהיה השגריר של המשיח בגרמניה].

ויהי שם לגוי, מלמד שהיו ישראל מצוינים שם:

אעפ"י שנעשו בני ישראל במצרים לגוי גדול עצום, בכל אופן לא התערבו והתבוללו בין המצרים אלא מלמד שהיו ישראל מצוינים שם והיה ניכר עליהם שהם מבני ישראל.

ואמר לך בדמיך חיי:

פירש הרה"ק מלובלין שע"י 'דומיה' ששותק בבחינת דום לה', על ידי זה 'חיי' יכול להיות עם השי"ת חיים רוחניים. וגם פירושו על ידי שאדם בולם פיו בשעת מריבה בדומיה, על ידי זה יכול להיות בין בני אדם, כי אם אין לאדם מידת השתיקה בזמן שצריך זאת אין הוא יכול לגור יחד עם בני אדם.

וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה:

היינו שהמצרים גרמו שבני ישראל נעשו רעים, 'ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה' שעל ידי זה שעשו אותנו רעים גרמו שנהיה עלינו עבודת ה' עבודה קשה והיה לנו עינויים ברוחניות ובגשמיות.

ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך

וכמו שנאמר 'זימרו את חייהם' וביאורו כמו שאיתא במדרש שהיו נותנים עבודת אנשים לנשים, ועבודת נשים לאנשים, וכל זה היה במטרה להשפילם כמו שהיה אצל הנאצים ימ"ש, שלא רק שהיה להם מטרה להעבידם אלא גם להשפיל אותם על ידי עבודת פרך.

והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ:

כך היה בכל הדורות שהגויים העלילו על היהודים שמחריבים את המדינה, ומשתפים פעולה עם האויב, אך האמת שההיפך הוא הנכון שכל מקום שהיו היהודים היה ברכה גדולה למדינה זו ונעשו ממדינה קטנה לאימפריה והתעשרו מאד בזכותם, וכמו שהיה בספרד שאחר גירוש ספרד נהפכה מדינה זו למדינה קטנה וניצחת. וגם המצרים הבינו זאת שכל עושרם הגיע מיוסף הצדיק ולכן לא רצו שבני ישראל יצאו ממצרים, ולא כמו בגלות בשאר אומות העולם בכל הדורות שחשבו שבני ישראל רק גורמים להם לצרות, והיו מעדיפים להתפטר מהם.

ונצעק אל ה' אלקי אבותינו, וישמע ה' את קלנו

הצעקות והתפילות של בני ישראל במצרים היה אל ה' אלקי אבותינו היינו על עבודת ה' שקשה להם לעובדו בגלות, ולהכי מיד וישמע ה' את קולינו כי תפילה על רוחניות מיד נשמעת, וכמו שכתוב בספ"ק קדושת לוי פרשת שמות וז"ל"ק: "רמז בפסוק 'ראה ראיתי את עני עמי', רמז 'ראיתי את עני עמי' – אשר רוצים להיות 'עמי'. וזהו הרמז בפסוק 'ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי', כלומר כאילו עיקר צעקתם 'אלי' בשבילי, אשר רוצים וצועקים שאושיע להם בשביל לעבוד אותי. ורמז בפסוק שלפניו 'ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו', מה שצעקו בשביל עצמם, 'מפני נוגשיו' מפני שהיו במצרים בשיעבוד והיה להם שכל קטנות" עכל"ק.

ואת עמלנו, אלו הבנים.

בא ללמד שעיקר עמל האדם צריך שיהיה על הבנים שיחנכם ללכת בדרך ישרה.

ובזרע נטויה, זו החרב:

כי יצאו בפרהסיא ולא בצנעה ובבריהת.

ובמורא גדול, זו גלוי שכינה

ויתבאר על דרך משל בעיירה אחת נודע שכמה אריות ברחו מהגן החיות, אך מי שהיה צריך לצאת לדרכו ולעבודתו המשיך ללכת כדרכו ברחוב, והנה בעת הלכו בדרך והנה רואה את האריה כנגדו, ואז נפל עליו פחד נורא, כי אינו דומה ידיעה לראיה, וזה אומר כאן בעל ההגדה ובמורא גדול זה גילו שכינה, כי בראיה בעינים נופל על האדם פחד נורא.

ובאתות, זה המטה

צריך להבין מה בא בעל ההגדה ללמדינו, ומה הרמז במילה אותות למטה וצ"ע.

ויוצאנו ה' ממצרים, לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח. אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו.

הטעם שהיה צריך להוציאם הקב"ה בכבודו ובעצמו, כי היה קיטרוג על בני ישראל 'הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה' ורק הקב"ה הכיר בפנימיות מעלת בני ישראל, ולכן רק הקב"ה בכבודו ובעצמו יגאלם, וכך גם יהיה גאולה העתידה שרק הקב"ה בכבודו ובעצמו יגאלם מצרה לרוחה.

רבי יוסי הגלילי אומר, מניין אתה אומר שלקו המצרים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות.

מדוע דוקא על הים לקו כל כך הרבה מכות ולא במצרים, אלא שמצינו בתורה [דברים פרק כג] "לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו" הרי שמצרים היה אכסניה שלהם ולכן בארץ מצרים לא יכלו לתת להם כל המכות האלו, ורק כשיצאו משם אז לקו חמשים מכות.

מניין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים היתה של ארבע מכות. היינו שמלבד המכה עצמה עוד לקו עוד שעל ידי המכה נעשה מחלוקות ומריבות וחילוקי דעות ביניהם באשמת מי באו מכות אלו, וכך גם יש לפעמים אצל האדם עצמו שמלבד הצרה עצמה עוד הוא מכניס את עצמו למרירות וכדו' ועל ידי זה הוא גורם לעצמו מכות נוספים.

אלו עשה בהם שפטים, ולא עשה באלהיהם דינו:

ומה היה לבני ישראל תועלת מזה שעשה השי"ת שפטים במצרים, כי היו מבני ישראל שלא רצו לצאת והם קינאו במצרים שאינם צריכים לעבוד בפרך וכו', וזה היה נחמה פורתא לבני ישראל כאשר ראו את גודל העונש והיסורים שנענשו המצרים, וגם שאין להן מה לקנאות בגורלם של המצרים, וכן מה שסמכו על העבודה זרה שלהם הקב"ה עשה שפטים באלהיהם.

אלו הרג את בכוריהם, ולא נתן לנו את ממונם דינו:

והיינו שבעיקר רצונו של אדם הוא לראות בנקמה של מי שעשה לו ייסורים ובפרט המצרים, אך הקב"ה לא הסתפק ברצון זה של בני ישראל אלא נתן להם את ממונם.

אלו האכילנו את המן, ולא נתן לנו את השבת דינו:

טעם שקיבלו בני ישראל 'מן' במדבר, כי כדי לצאת מטומאת זוהמאת מצרים לבוא עד חיים עם קבלת התורה, צריכים היו לצאת מהטבע ומהגשמיות ולחיות בבחינה מעל לגדר לטבע, ואז יכלו לצאת והתרומם מטומאת זוהמת מצרים ולזכות לקבל התורה.

אלו נתן לנו את התורה, ולא הכניסנו לארץ ישראל דינו:

השייכות בין קבלת התורה לארץ ישראל דכתב הרמב"ן כמה מקומות שעיקר קיום התורה שייך בארץ ישראל, ובחזון לארץ הוא רק בחינת סימנים. ונמצא שעיקר מה שזכות בני ישראל לקבל התורה והמצות היה בכניסתם לארץ ישראל.

הוציאנו מעבודות לחרות, מיגון לשמחה,

וביאורו כי פעמים האדם יוצא מצרותיו, אך עדיין חקוקים בקרבו רגשי המועקה והצרה שהיה בה, אך ביציאת מצרים הוציאנו השי"ת מעבדות לחרות וגם מיגון לשמחה, היינו שהוציאם לגמרי מהצרה שהיו בה ולא נשאר בהם שום רושם מהצרות ואז הוא בשמחה גמורה ששוכח מכל הצרות והיסורים שעבר עליו.

מרור זה שאנו אוכלים על שום מה.

טעם אכילת מרור, לרמז שלכל אחד יש פעמים בחינת 'מרור' אך אל יפול האדם ברוחו אלא ימשיך הלאה ולא יתייאש.

מצה – מיכלא דאסותא

הטעם מדוע מצה היא רפואה, כי מצה מרמז על שפלות, כמצה שאינה מופחת ועשויה ממים וקמח לבד, וכאשר אדם בשפלות אזי בטלים ממנו כל הדינים, וכמו שאמר היהודי הקדוש זיעוב"י שמי שהוא בחינת 'אין' אין הדינים יכולים לשלוט בו.

ושמחת בחגך והיית אך שמח

והיינו שעל ידי השמחה ביום טוב זוכים לשמחה כל השנה, ושיהיה 'אך שמח' למעט שלא יהיו לו צרות כלל 'נאר שמחות', ואעפ"י שבשבת זה מחלוקת אם יש מצות שמחה, אך ביום טוב כו"ע מודים שיש מצות ושמחת בחגך.

למה יאמרו הגוים. איה נא אלוקיהם ואלקינו בשמים. כל אשר חפץ עשה:

הקב"ה הרי הכל יכול, והוא מקיים כל התורה, ומדוע לא יהוש שיאמרו הגוים איה נא אלוקיהם, ולמה אינו חש לחילול שמו הגדול בין הגוים.

ישראל בטח בה' עזרם ומגנם הוא:

מבואר בספה"ק שאמונה היא לשון המשכה 'ויהי אומן את הדסה' שעל ידי הבטחון בה' עזרם ומגנם הוא.

אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני:

אעפ"י שאין תפילתו חוזרת ריקם וכדאיתא בירושלמי שיש תפילה שנענית מיד ויש שנענית אחר שבועים שנה, אך אין תפילה שחוזרת ריקם, וזה היה בקשת דוד המלך שיהיה נענה בתפילתו מיד, וזהו שאמר דוד המלך 'אודך כי עניתני' היינו שמיד נתמלאה בקשתי והתקבלה תפילתי.

מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי: כום ישועות אשא. ובשם ה' אקרא:

מה יכול להשיב אדם להשי"ת על כל הניסים הרבים שעושה עמו, ובשם ה' אקרא היינו שמכיר בזה שהכול מאיתנו יתברך ובחסדיו הגדולים, ולא יתלה זאת בכוחי ועוצם ידי ולא יכפור בטובה.

יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו

ויש להקשות וכי בכל הזמנים רואים רק רחמים וחסדים עד שאומרים כי לעולם חסדו, והרי מבואר בגמ' ברכות שבזמן הזה על בשורות טובות אומר ברוך דיין האמת ורק לעתיד לבוא יברכו על הכול הטוב והמטיב שאז יראה שהכל היה רחמים וחסדים, אך בזמן הגלות שיש בחינה של הסתרת פנים ואין רואים עין בעין בחינה זו 'כי לעולם חסדו'. אך נראה לבאר דהוא לשון בקשה שנזכה כבר לגאולה השלימה שאז יזכו שכולם יוכלו לומר 'כי לעולם חסדו' שאז יראו את חסדי השי"ת, וזהו הבקשה יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו.

לא אמות כי אחיה. ואספר מעשי קה:

והיינו לא רק שלא אמות, אלא כי אחיה, שלא אחיה ח"ו צמח שאינו יכול לעשות מאומה [כמו שרון] אלא חיים כאלו שאוכל לספר מעשי ה'.

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו

אל ידאג האדם דאגת המחר, אלא ישמח על מה שנתן לו השי"ת עד עתה, ויבטח בו יתברך, וכאשר מחשבות האדם מונחים ב'זה היום', ואינו דואג דאגת המחר אזי 'נגילה ונשמחה בו'.

אנא ה' הצליחה נא:

בקשתינו שאנא ה' אתה תצליח, על ידי שיעזור השי"ת לבניו שיהיו טובים ומוצלחים, וישפיע עליהם כל טוב, וזה יהיה הצלחה של אבינו בשמים.

שוועת ענים אתה תשמע

כאשר אדם מתפלל בהרגשת עני ודל אזי תפילתו נשמעת במרומים

נרצה

מכאן למדנו שלא די בעשיית המצות לבד, אלא צריך גם שהשי"ת יתרצה ויחפוץ במצוותיו וזהו 'נרצה'.

נרצה : חסל סדור פסח כהלכתו.

על ידי שהאדם עושה את הסדר כהלכתו והוא חי עם סדר ובשמירת הזמנים אז הוא נרצה.

דברי אלקים חיים

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שולחן הטהור סעודה ג'

שבת חול המועד פסח תשע"ג

יומא דהילולא דהרה"ק מלענמשנא זי"ע

א

איתא בספרים הקדושים דשלש רגלים נקראו על שם שעליהם עומדת כל השנה, ולכך נקראו שלש רגלים.

וכן כתב בסה"ק שפת אמת [סוכות תר"מ וזל"ק]: "כי הג' רגלים הם עמודי השנה אשר הם נקבעים ומוכרחים להיות בישראל. כמ"ש שלש רגלים כו'. ועליהם העולם עומד". עכל"ק.

וביאור הדברים דיסוד ההשפעה של כל השנה בין בגשמיות היינו דיסוד כל ההשפעות בגשמיות הוא דוקא על ידי הרגלים שמשפיעים כל אחד בזמנו השפעה לכל השנה וכמו"כ ברוחניות יסוד עמידת כל השנה הוא דוקא על ידי הרגלים שהם משפיעים השפעה רוחנית לכל השנה ובכל רגל ורגל ישנו כח רוחני מיוחד שמשפיע על כל השנה שיוכלו בני ישראל להחזיק מעמד בעבודתם וזהו בחינת שלש רגלים.

ואולם יש לבאר דמאחר ענין היום טוב והרגל הוא להשפיע שפע קודש לכל השנה ברוחניות ובגשמיות א"כ מדוע נבנה הרגל באופן של יו"ט ראשון ואחרון וביניהם ימי חול המועד, שהרי מאחר דיסודו של המועד והרגל להשפיע על כל השנה היה מן הדין להיות שבעת ימים יו"ט ומקרא קודש להשפיע על כל השנה ומדוע דוקא היום הראשון והיום השביעי מקרא קודש וביניהם כל הימים חול המועד שהוא קצת חולין.

ב

ונראה לבאר הענין ובהקדם דברי זקניי בסה"ק תולדות אדם [שבת חול המועד פסח] שביאר ענין חולו של מועד וזל"ק: "הנה כתיב (דברים טז א): שמור את חודש האביב ועשית פסח לה' אלהיך כי בו יצאת ממצרים לילה, ודרשו חז"ל בסנהדרין (יג:): לעבר השנה כדי שיהיה אביב בזמנו. ויש

להבין מה שהיה יציאת מצרים בזמן האביב דוקא, ומאי נפקא מינה אם היה באייר או באחד מחדשי השנה".

"ולחבין תוכן הדברים, הנה בכל עניני הויות העולמות, יש קדושה לפניו וקדושה לאחריו. קדושה לפניו היה קודם בריאת העולם, שהיו כל הנבראים גנוזות בהעלם ברצון העליון בשלימות ביותר מעולה, ובעת בריאתם יצאו מהעלם לגילוי, ונתרחקו מהקדושה, כדי שיהיו יכולים להתקיים, ולא יחזרו למקורם. וקדושה לאחריו יהיה בסוף אלף השביעי, כי ישובו איש אל אחוזתו כו', כנודע, וזה יתגדל ויתקדש שמיה רבה בעלמא כו" ע"כ.

ביאור דברי קדשו דהנה יסוד בריאת כל העולם כולו הוא בנוי על גילוי והעלמה והיינו דמתחילה קודם שנברא העולם היה אור אין סוף מאיר בכל מקום ולא היה הסתר כלל, וכאשר נברא העולם אז נעשה בחינת הסתרה וצמצום וכדאיתא במהר"ל הקדוש ד"עולם" הוא מלשון העלמה והסתר והיינו שאין רואים את כבודו יתברך והשראת שכינתו שזהו בבחינה של הסתר והעלמה שנעלם מעיני כל חי.

וביותר גדלה ההעלמה וההסתר כאשר באו הדורות הרשעים והטאו לפניו יתברך כגון דור אנוש והפלגה וכן דור המבול שהם היו בחשכות ובהסתר גדול שלא ראו את כבודו יתברך בעולם והיתה הקדושה בהעלמה והסתר גדול, עד שבא אברהם אבינו ע"ה והוא חזר וגילה את קדושתו יתברך בעולם שנראה והציץ עליו בעל הבירה וגילה את שמו יתברך בעולם ואז היה בחינה של גילוי והארה בעולם וכן המשיכו אחריו יצחק בנו וכן יעקב אע"ה, ואחריהם המשיכו י"ב שבטי קה ושבעים נפש להמשיך ולגלות את קדושתו יתברך בעולם.

ואולם אח"כ נכנסו בני ישראל בתוך ארץ מצרים וירדו ממדרגתם וניתנו לשעבוד מצרים ונפלו לעומק הקליפות והגיעו עד מ"ט שערי טומאה עד כדי כך שאיתא מהאר"י הקדוש על הפסוק ולא יכלו להתמהמה היינו שאילו נשארו עוד רגע אחד במצרים הרי היו נכנסים לשער הנו"ן דטומאה ושוב לא היו יכולים לצאת.

ובמדרש [ילקוט שמעוני שמות יד רמז רלד] איתא שבני ישראל הגיעו למצרים עד כדי בחינה של הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז מתוך טירוף דעתם במצרים, וז"ל: "דבר אחר והמים להם חומה שירד סמאל ואמר לפניו רבוננו של עולם לא עבדו ישראל עבודה זרה במצרים ואתה עושה להם נסים. והיה משמיע קולו לשר של ים ונתמלא עליהם חמה ובקש לטבען. מיד השיב לו הקב"ה שומה שבעולם וכי לדעתם עבודה והלא לא עבדו אלא מתוך שעבוד ומתוך טרופ דעת ואתה דן שוגג כמזיד ואונם כרצון" ע"כ.

והנה כאשר יצאו בני ישראל ממצרים ונגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם הרי ברגע אחד יצאו מתוך כל מ"ט שערי טומאה שהיו שקועים בהם ומיד עלו והגיעו לדרגות גבוהות ביותר בקדושה עד כדי כך שכאשר הגיעו לקריעת ים סוף איתא במכילתא [בשלח ב]: "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי בנבואתו" ע"כ, והיינו שאפילו הקטנים והדרגות הפחותות ביותר בישראל הגיעו לדרגות וגילויים עצומים כאלו שאפילו יחזקאל הנביא לא זכה להגיע אליהם.

ובאמת הדבר יפלא איך שייך שיצאו ברגע אחד ממ"ט שערי טומאה שהיו שקועים בהם ומיד יוכלו להגיע לדרגות נשגבות ועצומות כל כך, אמנם יתבאר היטב לדברי התולדות אדם שהרי באמת הקדושה נמצאת כל העת וכל הזמן ואף כאשר היו במצרים בהיותם בעמקי הקליפות הרי נקודת הקדושה עדיין היתה בקרבם ואלא שהיתה נעלמת מעיני כל חי והיתה בהסתר ובצמצום גדול, ועכשיו כאשר בא זמן גאולתם הרי נתגלה אותה הנקודה והקדושה אשר בקרבם וכאשר היה הגילוי וההארה הרי מיד ראו מעלתם הנשגבה ודרגתם הגבוהה שהיא שייכותם באמת כאשר רק מתגלה ההסתר שהיו בו עד עתה.

ובאמת כל זה הוא תכלית הבריאה שיסוד הבריאה הוא שיהא גילוי ואח"כ הסתר גדול והכל כדי שיהא בני אדם מגלים הקדושה שבתוך ההסתר ועי"ז יבוא גילוי עוד יותר גדול כאשר יתגלה מתוך ההסתר וכדאיתא בזהר הקדוש [ח"ב דף קפד]: "דלית נהורא אלא דנפיק מגו חשוכא" ע"כ, והיינו דע"י שהאדם מגלה את הקדושה בתוך ההסתר על ידי זה בעצמו הוא מנה את האור הגדול.

וכך הולך העולם מגילוי להסתר ומהסתר לגילוי וכן יהא עד לעתיד לבוא שעל ידי עבודתם של ישראל לגלות כבודו יתברך אף בתקופות ההסתר על ידי זה יתגלה הגילוי אלוקות בשלימות בעולם וכאשר יתגלה בשלימות כבר לא יהא שייך הסתר ויהא התיקון השלם בב"א.

ד

וממשיך זקיני בתולדות אדם דכמו בכלליות העולם כמו"כ בפרטיות אצל כל אדם כך הוא הדרך שיש גילוי והסתר, וז"ל: "וכמו שבכללות העולמות יש קדושה לפניו וקדושה לאחריו, כמו כן בעולם פרטי, הוא אדם שנקרא עולם קטן יש קדושה לפניו, וקדושה לאחריו. קדושה לפניו הוא קודם שנברא, שהיה נשמתו גנוזה באוצר החיים אוצר הנשמות, אשר שם הוא עצם הקדושה. ואחר כך כשנברא, נתרחק מהקדושה, כמאמר הז"ל במסכת נדה דף ל"א: שקודם לידתו אחר שלמדוהו כל התורה בא מלאך וסמרו על פיו, ומשכח ממנו. ומכל מקום עדיין נשאר בו הארה בפנימיותו בהעלם, באופן שאם יעבוד ה' אזי יוצא הארה זו מהעלם לגילוי אשר לזה היה כוונת בריאתו, ועל ידי זה יזכה לקדושה שאחריו, שהם ימות המשיח ותחיית המתים, ועולם הבא.

והנה מהארה זו, הנעלמת בפנימיותו, הוא אפילו אם ה"ו נתרחק הרבה מה' בעונותיו, מכל מקום עדיין נשארת בתוכו בהעלם הארה זו, שיהיה יכול לחזור בו כרגע ולשוב לה"ו

"וכמו שכתב האלשיך הקדוש בשיר השירים (א ב) על פסוק ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין. והקשה: דאינו מוכן לכאורה, דמתחלה אמר לשון 'מנשיקות פיהו' לשון נסתר, ואחר כך אמר: 'כי טובים דודיך מיין', שהוא לשון נוכח. ותירץ: כי בלא זה יש להבין איך יכולין לומר ישקני מנשיקות פיהו, שהוא מדריגה גדולה הגבוה למעלה. אך הענין הוא: שישראל אפילו בהיותם בגלות, מכל מקום עדיין יש בהם הארה, מצד שנשמתם הוא חלק אלהי ממעל, רק שהקדושה הוא מתעלמת בתוכם ואינה אצלם בגילוי. ולכן בפנימיות לבם נכון לה', ומתגעגעים לומר ישקני מנשיקות פיהו בלשון נסתר. מפני שהם אז בהסתר. ואמר, כי טובים דודיך מיין, היינו: על עת התגלות מלכותו עלינו. ולזה אמר בלשון נוכח, ואמר: כי טובים דודיך מיין, כי יין אף על פי שמשעה ששתה אותו הוא מתוק לחכו, מכל מקום אחר שתייתו חלף הלך לו תענוגו והנאתו, והולך לו לישן. אבל דודיך, אנו מזכירין גם בעת שאנו בהסתרת פנים. מכל מקום אנו מתעוררים עצמינו בדודיך הראשונים, ומתגעגעים על זה. עד כאן דבריו, זכרנו לברכה, בשינוי לשון" עכל"ק.

ומבואר מדבריו הקדושים דענין זה של גילוי והסתר שייך אף אצל כל אדם שהוא בחינת עולם מלא שגם בו מתחילה היה גילוי כאשר היתה הנשמה מתחת כסא הכבוד, ואף אח"כ כשהיה עובר במעי אמו עדיין היה בבחינה של נר דולק על ראשו ולומד כל התורה כולה וזהו בחינת הגילוי.

אמנם כאשר יוצא לאויר העולם מיד בא מלאך וסוטר על פיו ומשכח כל התורה כולה, ובאמת ענין שכחה זו מבואר בדברי המהר"ל הקדוש [ספר גבורות השם פרק כח] שהוא משום הגשמיות היינו שעצם גשמיות העולם משכח ממנו כל התורה וזל"ק: וכאשר תבין זה תבין גם כן מה שאמרו רז"ל בפרק המפלת (נדה ל' ע"ב) כשהולד יוצא לאויר העולם בא מלאך וסטר על פיו ומשכח ממנו כל התורה. למה אמרו סטרו על פיו, כי הוא זה אשר אמרנו לך, כי הפה שנעשה בו אדם חי מדבר גשמי הוא משכח ממנו כל התורה. ופירוש זה כי האדם מתחבר בו הנשמה אל החומר, ובעבור שאין הנשמה השכלית מחובר בו בחומר, דהיינו בעוד שלא יצא לאויר העולם, אז נשמתו נבדלת ואז היא שכלית לגמרי וידע כל התורה, ובעת יציאתו נגמר בריאתו והנשמה תתחבר לחומר, וכאשר תתחבר הנשמה אל הגוף נעשה אדם חי מדבר גשמי, וזה שמשכח כל התורה שאינו שכלי לגמרי" עכל"ק.

ואכן תפקידו של האדם בכואו להעולם הזה כדי שיהא דוקא בבחינה של הסתר לאחר הגילוי ובתוך ההסתר יהא מגלה את שמו יתברך בעולם ויוציא נקודת הקדושה מתוך החושך לאור.

וזהו שאיתא בספרים הקדושים דיש בחינה של גדלות המוחין שהולך להאדם טוב בכל הענינים ומאיר לו הקדושה ומרגיש קרבת ד' שזהו בחינה של גילוי ומאידך הרבה יש שהאדם נופל בקטנות המוחין ואינו מרגיש שום הארה אלא שיש לו נפילות רבות מאד וזהו בחינת והחיות רצוא ושוב, ומאת ד' היתה זאת כדי שיהא האדם עובד את השי"ת אף במצב של ההסתר ויהא מחזק את עצמו בכל אופן שהוא, וידע בעצמו שלא נאבדה ממנו הקדושה לגמרי ח"ו ואפילו אם נפל היכן שנפל מ"מ עדיין יש בו את נקודת הקדושה אלא שהיא בהסתר והעלמה ומיד ברגע שיגיע זמן הגילוי הרי יזכה להארה גדולה ומתוך החושך יאיר באור גדול ויגיע למדרגה גדולה יותר, וכך כל ימי חיי האדם הולך מגילוי להסתר ומשם לגילוי יותר גדול וכו' וזהו תפקידו של האדם עלי אדמות לגלות השי"ת אף בתוך ההסתר ואף בזמנים הקשים לא יסיר אמונתו מהשי"ת בIODעו שגנוז בו כחות גדולים ועצומים אף שהם בהסתר.

וענין זה הוא מרומז בתחיית המתים דהנה התום' בבבא קמא [טז:] ד"ה והוא דלא כרע] כתבו וז"ל: "ויש מפרשים משום דאמרינן במדרש שיש עצם בשדרו של אדם שממנו נוצר לעתיד לבא ואותו עצם חזק וקשה כל כך שאין האש יכול לשורפו ויש מפרשים משום דאמרינן במדרש שיש עצם בשדרו של אדם שממנו נוצר לעתיד לבא ואותו עצם חזק וקשה כל כך שאין האש יכול לשורפו" ע"כ.

והנה עצם זה הוא הנקרא לזו שממנו מחיים את האדם לעתיד לבוא, והיינו דאי אפשר להחיות את האדם אם הוא לגמרי בטל ולא נשאר ממנו כלום אך מאחר דנשאר בו עצם זה הרי מכחה יוכלו לעתיד לבוא להחיות את גוף האדם אף אחר שכבר לגמרי מת מ"מ מאחר שנשאר בו עדיין אותו העצם עי"ז אפשר להחיותו וזהו ענין תחיית המתים.

והנה תחיית המתים אינו דוקא בגשמיות כי אם בודאי אף ברוחניות שהרי איתא בגמרא [ברכות יח:]: "והמתים אינם יודעים מאומה אלו רשעים שבחיהן קרויין מתים שנאמר ואתה חלל רשע נשיא ישראל ואי בעית אימא מהכא על פי שנים עדים או (על פי) שלשה עדים יומת המת חי הוא אלא המת מעיקרא" ע"כ, והיינו דאותו הרשע אף שבגופו הוא חי מ"מ בנשמתו ובפנימיותו הרי הוא בחינת מת והוא כמו מת המהלך.

ואמנם אף על פי שהוא בבחינת מת מ"מ עדיין יש בו נקודת חיות שהוא העצם שאינו כלה לעולם והוא הנקודה הפנימית שבו והיא נשארת בחיותה אלא שהיא בהעלמה ובהסתר גדול, וכאשר ידע האדם מזה ויהא מגלה את הנקודה הקדושה שבקרבו אזי יהא בבחינת תחיית המתים שיתגלה נקודת החיות ויחזור לבחינת חי.

וממשיך זקיני בתולדות אדם ומבאר מה שחג הפסח הוא דוקא בחודש האביב וגם מדוע קורין בשבת חול המועד הפטרת תחיית המתים דיחזקאל: "וזה גם כן ענין תחיית המתים, שאף שעבר ובטל, מכל מקום נשאר איזה חיות נעלם בעצם נסכא, ועל ידי זה יחזור ויחיה – שהוא קדושה לאחריה. ומזה הטעם יהיה תחיית המתים בפסח, כי אז הוא זמן יציאת התבואות והפירות מהעלם לגילוי. והוא ענין תחיית המתים, שיחזרו ויחיו, על ידי החיות מועט הנשאר בעצם הנ"ל. ולזה מפטירין ענין תחיית המתים בשבת חול המועד דווקא, כי גם בחול המועד הקדושה היא בהעלם. ועל ידי הרישומו ניכר שנשאר בהעלם, חוזר ונתעורר הקדושה שלאחריה, שהיא יום טוב האחרון"

"וזהו ענין חולו של מועד, שיש בו קדושה לפניו ולאחריו. ובחולו של מועד בעצמו נשאר קדושה בהעלם, שיהיה יכול להתעורר על ידי זה להקדושה שלאחריה. וכמו באדם שנשאר בו אחר בריאתו כח הארה בהעלם, שיהיה יכול לזכות על ידי זה לקדושה שלאחריה"

"ובזה יובן מה שהיה יציאת מצרים בזמן האביב, ומקפידין שיהיה אביב בזמנו, כי בזמן האביב יוצאים כל הדברים הגשמיים מהעלם לגילוי. כי אז הוא הזמן שנגמרים בישול התבואות ואילנות ודשאים. גם אבי"ב בגימטריא י"ה, כי על ידי שם י"ה, יצאו כל הברואים מהעלם לגילוי, כנודע כי בי"ה ה' צור עולמים, (עי' מנחות כט:). וגם כשיצאו בני ישראל ממצרים, היתה היציאה מההעלם לגילוי, כי במצרים היתה הקדושה אצלם בהעלם גדול, כנודע מאמר חז"ל (זוה"ק ח"ב קע:), שהיה קיטרוג הללו והללו וכו'. ומכל מקום נשאר אצלם בגלותם הארה נעלמת, אשר זכו על ידי זה לגאולה. ולזה הזהיר הכתוב (דברים טז א): שמור את חדש האביב, היינו: בשעה שיוצא אצלך ההארה לגילוי, תשמרנה שלא תחזור ותתעלם" עכל"ק.

הרי מבואר מדבריו הקדושים דיסוד המועד של חג הפסח שהוא משפיע לכל השנה הענין של תחיית המתים דהיינו שכמו שבני ישראל היו שקועים במ"ט שערי טומאה והיה אצלם ענין הקדושה אלא שהיה בהסתר גדול, וכאשר נתגלה מיד ראו עוצם יפעת גודל קדושת נשמתם שהגיעו למדרגות רמות ונשגבות, כמו"כ כל איש ישראל יש בו כחות עצומים וגנוזים בו ביותר אלא שהוא בהסתר.

וצריך האדם לחזק עצמו ביותר אף בזמנים הקשים והחשוכים לבלתי יתיאש ח"ו ולכלל יפול בליבו בראותו עצמו כעץ יבש ובבחינת רשעים בחייהם קרויים מתים ר"ל, מ"מ יאמין בעצמו שיש בו נקודת חיות וקדושה רבה אלא שהיא מוסתרת ואם יחזק עצמו בזה הרי ודאי יגיע הזמן שיתגלה אצלו כשרונות גדולים וכחות עצומים מאד ויבוא אל הקדושה ויזכה להתקרב אל השי"ת בתכלית וזהו סגולת חג הפסח אשר משפיע מזה לכל השנה, ולכך הא בא בחודש האביב דוקא ואיתא

בגמרא סנהדרין [יג:]: "דכתיב שמור את חדש האביב שמור אביב של תקופה שיהא בחדש ניסן", והיינו כמו שנתבאר דעניינו של חג הפסח הוא לגלות ולהפריח את נקודת הקדושה שיש בו בהאדם שיצא מן ההעלם אל הגילוי.

וזהו הענין שנעשה חולו של מועד דוקא היינו שבא לרמוז שאף בזמן הירידה וההסתר ואף שכבר נפל מהקדושה הראשונה שהיה לו מ"מ יחזיק עצמו ביותר ואז יזכה לקדושה שלאחריה שהוא גילוי יותר נשגב מעיקרא מאחר שבא ע"י התחזקות בתוך החושך, דלית נהורא אלא דנפיק מגו חשוכא, שכן מוכרח להיות סדר הדברים וכמו שנתבאר.

ז

וביותר נראה דזהו ענין שבת חול המועד שעניינו הוא שאף בעצם ימי חול המועד שהם מרמזים על הזמנים שהקדושה נסתרת בהם ולכך נקראים חולו של מועד, ואז מגיע יום השבת חול המועד שהוא מרמז שאף בתוך כל ההסתר והחושך ישנו גילוי של יום השבת שהוא מאיר ומחיה את האדם ברוחניות ומהפכו מבחית מת לבחינת חי.

וזהו הענין שקורים דוקא בשבת זו את ההפטר דחזקאל של תחיית המתים כמו שנתבאר שבשבת זו מתגלה ביותר ענין תחיית המתים להחיות נפשות ישראל ולהעלותם מחושך לאור ומתוך החושך יאירו באור גדול.

ובענין תחיית המתים איתא מבעל ההילולא הרה"ק מלענטשנא זי"ע ועל כל ישראל שפירש הפסוק לא אמות כי אחיה [ליקוטי מהרש"ל הנדפס בספה"ק תולדות אדם דשפ"ג טו"ב] וזל"ק: "לא אמות כי אחיה [ק"ח יז] לא אמות כל זמן שאני חי, כי רשעים בחייתם קרויים מתים, ודפח"ח עכל"ק.

והיינו שהוקשה לו כפל הלשון שאמר "לא אמות כי אחיה" שהרי אם לא אמות בודאי אחיה אלא הכוונה היא שיש והאדם אף אם הוא חי בגופו הרי הוא בבחינת מת מהלך וכמו שנתבאר וזהו בזמני הירידה והנפילה ח"ו, אמנם ע"י בחינת שבת חול המועד יכול האדם לבוא לבחינת תחיית המתים ברוחניות ולחזק עצמו ולמצוא בעצמו נקודת חיות שיש בו אלא שהוא בהסתר ועי"ז תתגלה בו נקודת הקדושה ויחזור לבחינת חי וזהו "לא אמות כי אחיה" ודו"ק.

ותמצית הדברים שהלימוד מחג הפסח ובפרט מחולו של מועד ומשבת חול המועד שהאדם צריך לחזק עצמו בכל עת ובכל זמן ואף אם הוא מרגי עצמו שאיבד הכל והוא בבחינת רשע ח"ו מ"מ אל יתיאש ויחזיק עצמו ביותר וידע שיש בקרבו הקדושה וכהות עצומים גנוזים בו אלא שצריך לגלותם וממילא עי"ז ודאי יזכה לגלות החיות שבקרבו ולהגיע אל הקדושה באמת ויצא מחשיכה לאור גדול.

יעזור השי"ת שנוכל לקחת מהיום טוב הקדוש השפעת חיות דקדושה ולצאת מן העולם אל הגילוי עדי שנזכה להגילוי שלימות הקדושה והשראת השכינה בעולם בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שביעי של פסח תשע"ג לפ"ק – נעילת החג

מאמר שירת הים

§

כמה תמיהות בענייני "שביעי של פסח"

כ"ק אא"ז וצללה"ה בסה"ק דברי בינה (מועדים, פסח דף מה.) תמה, וזל"ק: "הנה סיום האחרון של פסח, נקרא בפי כל 'אחרון של פסח', ולא מצינו כן בכל המועדים שיהיה נקרא אחרון של שבועות, וסוכות" עכל"ק.

ובשירת הים צריך עיון, מה טעם המתינו עד הלום, ולא נתנו תודה ושירה תיכף בצאתם מכור הברזל ממצרים. דהא קיימא לן הלכתא בפ"ט דברכות (נד:) "ארבעה צריכין להודות כו', מי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא", עי"ש שנלמד מפסוקי תהלים, קאפיטל הודו לה' וכו' (תהלים קז). ומכיון שנתחייבו בברכת ההודאה ביציאתם ממצרים ביום הראשון של פסח, מדוע לא אמרו השירה רק באחרון של פסח, וצריך עיון.

ובביזת הים איתא התם בפרק קמא (ברכות ט.): "שלא יאמר אותו צדיק, 'ועבדום וענו אותם' (בראשית טו, יג) קיים בהם, 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' (שם יד) לא קיים בהם". ותחילת קיום אותה הבטחה בהשאלת כלי כסף וזהב מהמצריים, ועיקרה בביזת הים, שאז זכו אל הרכוש הגדול המובטח לאאע"ה. כדאיתא ברש"י בפסוק (שיר השירים א, יא) "תורי זהב נעשה לך עם נקודת הכסף" עי"ש.

ולהבין ענין 'ביזת הים', מאי טעמא המתין הקב"ה וציפה עד שביעי של פסח, בקיום הבטחת רכוש הגדול בביזה שעל הים, ומדוע לא נשלמה הבטחה זו תיכף בעת צאתם ממצרים, להתקיים בהם מיד סדר יציאתם ברכוש גדול, וצריך ביאור. וכבר נעמד במעין זה, זקני הקדוש וצללה"ה בדברי בינה (מועדים לד.) עי"ש.

ובפסוקי השירה (שמות טו, א) "אז ישיר משה ובני ישראל וגו'", פירש רש"י: "עלה בליבו שישיר שירה". ולבאר כוונת 'עלה בליבו', מה מלמדנו בעניינה של שירת הים.

ובפרק חלק (סנהדרין צא:) דרשו לשון 'ישיר' בענין אחר: "אמר רבי מאיר, מנין לתחיית המתים מן התורה, שנאמר 'אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'", שר לא נאמר אלא ישיר, מכאן לתחיית המתים מן התורה" ע"כ. ואף דרשה זו צריכה ביאור, מאי טעמא נדרש ענין תחיית המתים מן השירה הזאת דייקא.

ב

גילוי שכינה הגדול שעל הים

והנראה בעזה"י ביסוד סדר השפעת חג הפסח, המשפיע הברכה לכל ימות השנה כולה, ולכל מועדי השנה כאשר "בראש כל מועדות נשאת פסח" (פייט ואמרתם זבח פסח).

ומבואר בספרים הקדושים ובתורת זקני הקדוש זצלה"ה בדברי בינה (מועדים, פסח) באיכות זו ההשפעה, שאינה רק עבור זאת השנה בלבד, אלא מכוח הפסח נשפע שפע הברכה לשנים רבות ולדורות עולם. ואף השפעת זמן דלעתיד לבוא באחרית הימים, שורשה ויסודה בחג הפסח, ובעיקר בשביעי של פסח, שבו מתנוצץ ומתגלה אור הנערב של לעתיד לבוא. כאשר בקריעת ים סוף נתגלו ונתנוצצו כל רזי עולם ומכאן שורש כל דבר שבעולם מתחילת הבריאה ועד סופה.

וכמו שכתב בזה הדברי בינה שם (דף לג.) וזל"ק: "הנה אז בשעת קריעת ים סוף שנפתחו לפניהם כל המחיצות וכל הלבושין, ואמרו (שמות טו, ב) 'זה אלי ואנוהו', שהיו מראין באצבע וכו'. שראו עין בעין זיו שכינתו יתברך, אזי השיגו באותו עת בחינת כל הישועות, וכל המעלות הנפלאות מה שיהיה לעתיד בגמר התיקון הגמור, ואין שום בחינת קדושה וישועה בעולם שלא השיגו אז ישראל באותו עת, שהשיגו מראות הנבואה והתגלות השכינה" עכל"ק.

והיינו מחמת עוצם התגלות השכינה שנתגלה והתנוצץ בשביעי של פסח, שהיו ישראל צופים בו בכל צפונות מסתרי רזי הבריאה מראש ועד סוף, כאשר אין שום השגה וקדושה ומעלה שלא השיגו אז ישראל. ולכן בשביעי של פסח הוא עיקר עת יסוד שורש השפע השלם לכל ימות השנה, ולכל השנים כולם, עד סוף כל הדורות. ואף השפעת עליון שלעתיד לבוא שורשה בקודש באותו שפע הנשפע בחג הזה, שממנו תוצאות חיים, ובו תחילת ההתהוות והתנוצצות הגאולה ועת קץ.

ויבואר על פי מה שייסד זקני הק' זצלה"ה בתולדות אדם (פר' יתרו) וזל"ק: "ידוע מאמרם ז"ל (שמו"ר כא, ו) שבעת קריעת ים סוף נתבקע כל מימות שבעולם. וכמו שהיה בחיצוניות העולמות, כן ממש נתבקעו כל מימי החכמות שבעולם. וכל מה שהיה בהעלם והסתר נפתח בזה הזמן של קריעת ים סוף, וכל אחד השיג אז מה שהיה שייך אליו, אפילו החכמי אומות העולם השיגו אז כל החכמות החיצוניות מה שהיה בהעלם להם. וישראל השיגו מה שהשיגו, וראתה שפחה על הים כו'. והנה יתרו עבד כל העבודות הזרות שבעולם, וחתר וביקש למצוא ממש, להודיע מי הוא הבורא והמחדש. וחפץ בכל ליבו שיתוודע לו זאת, ואז בעת הבקיעה, נפתח עיני שכלו עד למאוד, והשיג האמת הגמור, השגת השם יתברך, שהוא הוא הבורא כל העולמות, והמחיה כל העולמים, ואין שום ממש בעולם זולתו יתברך" עכל"ק.

וביאור דברי קדשו, שכלל הוא בידינו דלא עביד קודשא בריך הוא ניסא בכדי, ולמה נתבקעו כל מימות שבכל העולם כולו, כאשר לא נצרך הנם כי אם בים סוף. – אך זה מורה על גודל הגילוי שכינה והארת השגת הדעת הגדולה שהיה אז בעולם, כאשר עניינו של ים הוא כיסוי, כמ"ש (חולין קכו.) "כל שיש ביבשה יש בים", רק שהוא נעלם ונסתר במים לים מכסים. ובקיעת הים מורה על קריעת כל הכיסויים והמחיצות, ונתגלה פנימיות ניצוץ אלקי ממעל וקדושת אלקותו

יתברך שמו, הסובב כל עלמין וממלא כל עלמין. ובמילא מכיון שנודע ונתפרסם כבודו יתברך המלא בכל הארץ, ממילא השיגו החכמה העליונה וכל רזי צפונות הבריאה.

וכמבואר בדברי בינה (ריש פר' בראשית), שיש צדיקים הרואים תמיד בכל דבר שבבריאה את אלוקותו יתברך שמו, וניצוץ אלקי שבה, הנובע ממאמר הבורא וציוויו על קיומו בעשרת המאמרות המקיימים העולם. – וכשהיו ישראל על הים נתגלה זאת לעיני כל ישראל בהשגת דעת עליון, וכל חכמות וצפונות שבעולם נראו, ונודעה האמת השלמה באמיתת הבורא ברוך הוא בתכלית הבירור.

וביסוד גילוי שכינה זה, מבאר הדברי בינה שנודעה והתחילה בו גם גילוי עת קץ שלעתיד לבוא, כאשר יתקיים תכלית עת הגילוי השלם, ויכירו וידעו כל יושבי תבל, כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו. כנאמר על אותו זמן (ישעיה יא, ט) "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", כלומר שבעת קץ יפלו ויתבקעו כל ההסתרים וצפונות הרבים שבבריאה, הנסתרים ונעלמים כמים לים מכסים, ובשלמות גילוי מלכות עליון יתגלה הכל ומלאה הארץ דעה את ה'.

וזו ההתגלות מצד עצמה, יש בה כל הטובות והישועות הנצרכות בעולם, ומביא לעולם כל הנצרך בשלמות, בטובת הצדיקים ובאיבוד הרשעים. כמ"ש (נדרים ח:): "אין גיהנם לעולם הבא, אלא הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאין בה, ורשעים נידונים בה. שנאמר (מלאכי ג, כ) 'זורחה לכם יראי שמי שמש וגו'". ולא עוד אלא שמתעדנין בה, שנאמר (שם) 'ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק'. והרשעים נידונין בה, שנאמר (שם יט) 'הנה יום בא בווער כתנור והיו כל זדים וכל עושה רשעה קש ולהט אותם היום הבא' ע"כ. והיינו, שמחמת עצם גילוי אור העליון בשלמות בעולם, והוצאת חמה מנרתיקה, זה הגילוי מצד עצמו מביא הרפואה המושלמת לצדיקים, שיוצאים ומתעדנים בה כעגלי מרבק. ומאידך עושה הדין ברשעים ובווער כתנור בכל עושי הרשעה לבער אותם כקש, בעוצם גילוי נשגב זה.

ובזה ייסד הדברי בינה ששורש זה הגילוי היה בשביעי של פסח, בגילוי שכינה הגדול שעל הים. ובזאת יבואר היטב מ"ש במכילתא (בשלה ב): "ראתה שפחה על הים, מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי בנבואתו" ע"כ. וכבר האריכו בספרים בביאור זה המאמר, כיצד יתכן שתגיע השפחה שהיא המדרגה הנמוכה ביותר שבישראל, אל הדרגה הנעלית במראות אלקים חיים.

אך ביסוד הדברי בינה, שהיה כאן גילוי דלעתיד לבוא ניהא שפיר. שכן בשלמות גילוי שכינה בעת קץ עתידים אף משומדים להכעים, שהיא מדרגת הפושעים הקשה ביותר, לשוב בתשובה לפניו יתברך. כמ"ש הרה"ק מוהרצ"ה מלובלין וצללה"ה בספרו מחשבות חרוץ (ס"ק ט דף לג:): "אפילו אותם שלא עלה בלבם הרהורי תשובה בשום פעם, ונשתמדו להכעים, מכל מקום אם יבשרום שמישיח בן דוד בא, ודאי יאמינו וישובו בתשובה שלימה. ואפילו אותם האפיקורסים

שלא ישובו בבשורה בעלמא – כשיתקע בשופר גדול, אז יבואו גם האובדים והנדחים דיחרדו וישובו, ואז לא ידה ממנו נדה, דגם כל הנדחים שנממעו בין העמים ישובו. מה שאין כן אומות העולם, דאין בהם שורש זה במעמקי הלב. להיכן ישובו, דהתשובה הוא רק שיחזרו לשרשם והם שרשם ברע, ואם ישמעו ישועה אמיתית – אם יאמינו לזה יאבדו עצמם לדעת, או יבואו ללחום על ה' ועל משיחו" ע"כ. וכן כתב בסה"ק תפארת שלמה (פרשת נח ד"ה ויצא יצוא ושוב) עי"ש.

וכל זאת מכח הגילוי הגדול, המעלה ומוציא הנקודה פנימית וניצוץ אלקי שבשורש נשמת ישראל מן ההעלם אל הגילוי, שבבקיעת הנקודה פנימית יש כח מהפכה אדיר, כנודע שבשבירת ובקיעת החלק הפנימי שבפנימי הקטן ביותר שאין ניתן עוד לחלקו, מתפרץ כח אדיר וחזק. וגילוי נקודת שורש פנימי זה, והעלאתו מן ההעלם אל הגילוי, יש בו כח איתן בשבירת והפיכת הרשעים הגדולים ביותר, ואפילו מומרים ומשומדים להכעיס מתהפך לכם בקרבם לטובה ולברכה.

וזו הבחינה ממש היתה גם בבקיעה הגדולה שעל הים, כאשר נתבקעו בה כל מימות שבעולם. ובמילא אף השפחה שעל הים, הגם היתה במדרגה הפחותה ביותר של 'שפחה כנענית', הרי שאותה נקודה קטנה שיש בה מקדושת ישראל נתפשטה בה וזרחה והאירה בגילוי אור עליון צח ומצוחצח דלעתיד לבוא. וכשם שאותו אור העתיד בכוחו להשיב מן המדרגה התחתונה ביותר של משומדים להכעיס, כן בהארה הגדולה שעל הים, נתעלה השפחה מעוצם הגילוי למדרגת מראות אלקים חיים שהיה רואה יחזקאל בן בוזי. – אלא שהוא ראה אותם מתוך החשכות וההסתר שבעולם, שלא נפתחו ארובות השמים לפניו, אלא מצד עבודתו וזיכוכו הגדול זכה למדרגת הנבואה, לראותם באותם מראות אף מתוך חשכות הסתר העולם. ואותה שפחה זכתה לזה על הים, מצד עצם התגלות מראות אלקים באתערותא דלעילא, וגודל שפע הרחמים שנשפעו אז בחסד עליון לישראל.

ג

שלמות שפע הברכה בגילוי שכינה שעל הים באחרון של פסח

ונראה עוד במהות שפע הברכה שבחג הפסח, ובעיקר בשביעי של פסח, שנתבאר שזרחה ומאיר בו שורש כל ברכות וישועות עד סוף כל הדורות, ואף מזמנים שלעתיד לבוא ניתן להמשיך בזה היום הברכה לישראל.

לפיכך מסוגל יום זה לברכה מרובה לישראל, בתכלית הטובה והשלמות, כאשר לעתיד תהיה הטובה שלמה ומושלמת. אבל בזה העולם לא יתכן שתהיה הטובה שלמה לגמרי, כאשר עדיין יש בה תערובת הרע בעוונותינו הרבים, אבל בהאי יומא עילאה נמשכת הברכה והישועה מאור דלעתיד לבוא, שהוא בטובה השלמה.

וכתב במהר"ם שיף (דרושים נחמדים חולין יד.) וזל"ק: "רש ועושר אל תיתן לי כו' (משלי ל, ח). תרווייהו כחדא, יש לו מנה מבקש מאתים, ואינו שמח בחלקו, וכל מי שיעשיר יותר יעני יותר, כי יחסר לו הרבה יותר. אין אדם נפטר מן העולם וחצי תאוותו בידו כו' עכל"ק.

וכוונתו למ"ש במדרש (קהלת רבה א, לב): "אמר ר' יודן בשם ר' איבו, אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו, אלא אן אית ליה מאה, בעי למעבד יתהון תרתין מאוון. ואן אית ליה תרתי מאוון, בעי למעבד יתהון ארבעה מאה" ע"כ. ועל פי זה מפרש כוונת שלמה המלך ע"ה, "רש ועושר אל תתן לי", שהיא בקשה אחת, שלא אהיה עשיר שהוא רש, שאינו שמח בחלקו, כי ככל שיעשיר יותר יעני יותר, שלעולם אינו שבע ואין חצי תאוותו בידו.

האומנם נראה שורש זו הברכה שיוכל להיות עשיר שאינו רש, מקורה נמשך רק מברכה העתידה דלעתיד לבוא. שכן בעוה"ז מוטבע בנפשו של אדם, להתאוות יותר ממה שיש בידו, ולעולם אין ברכתו שלמה, כי לפני התגלות העתיד לא תתכן השלמות, ולעולם יימצא עדיין החיסרון, מחמת התערבות הרע שעדיין בעולם. ורק שייך להמשיך ברכה השלמה שיש בה כדי שביעה גמורה להיות שמח בחלקו בשלמות, רק מזמנים דלעתיד לבוא, בעת שלמות הטובה והברכה מגילוי אור עליון בשלמות הקדושה וביעור כל הרע מן העולם.

ובזה יבואר מה שדרשו ז"ל (שבת לב:): בפסוקי מלאכי (ג, י) האמורים על עת התיקון: "אפתח לכם את ארובות השמים, והריקותי לכם ברכה עד בלי די. מאי עד בלי די, אמר רמי בר חמא אמר רב, עד שיבלו שפתותיכם מלומר די" ע"כ. ולכאורה לפי מה שייסד במדרש קהלת רבה, שלעולם אין חצי תאוותו של אדם בידו, ומטבעו יתאווה תמיד להכפיל מה שיש בידו. כיצד יתכן אם כן, שיבלו שפתותיכם מלומר די, הלא ככל שיעשיר יותר כן יעני יותר. ועל כרחק שזאת מחמת שלמות הברכה של עת קץ ועולם התיקון, שלא יתערב בו כלום מן הרע והחיסרון כלל, רק הכל בשלמות הטוב, וגילוי עליון נורא של מורא גדול זו גילוי שכינה, הממתיק כל הישועות ונחמות בישראל בשלמות.

ומעתה נבוא אל היישוב בענין ביזת הים, שנראה בדווקא המתין השם יתברך בקיום הבטחת 'רכוש גדול' עד שביעי של פסה, ולא נשלמה אותה ברכה תיכף בעת שאלת כלי כסף וזהב בצאתם ממצרים. כאשר צריכה הבטחת 'רכוש גדול' להתקיים בשלמות פנימית של אמת, ולא עושר כזה המביא לידי רש, שככל שיעשיר יותר יעני יותר, ולא יהיה שמח בחלקו חלילה. וכמו שנתבאר זאת לא יתכן להמשיך כי אם מברכה דלעתיד, שרק בכח גילוי זמן דלעתיד לבוא שנתגלה על הים, היה שייך להמשיך ברכה שלמה ברוחניות ובגשמיות משפע הקדושה והטובה בלבד, ללא שיתערב שום זר בטובתנו, ויבוא הכל בשלמות מצד הקדושה בלבד, ולא יבלעו זרים חילו חלילה. וזה יתכן רק בהתגלות שכינה השלמה בגילוי שעל הים שורש התגלות דלעתיד לבוא כמבואר, ואתי שפיר.

ובנתיב דרכנו יבואר "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת", אז דייקא עלו בני ישראל בשירה והודאה לקל חי, ולא אמרו ברכת הודאה ושירה בעת צאתם ממצרים. מחמת שלמות הברכה הגדולה שעל הים, שהיתה אז השירה בתכלית השלמות והברכה.

על דרך שפירש כ"ק אאמו"ר זצלה"ה בסה"ק חלקת יהושע (ז' של פסח דף לב. טו"א ד"ה הענין בא"ד), במאמר רש"י ז"ל "עלה בליבו שיאמר שירה". וזל"ק: "עלה בליבו, מה שעולה לחוץ. כמו שאיתא [בשם צדיקים על] 'הבוחר בשירי זמרה', בשיריים" עכ"ל"ק.

וכונת קדשו, שהיתה השירה בשלמות הגמור, עד שגאתה ועברה בליבו, ועלה לחוץ. כאשר הביא מהצדיקים שבזאת בוחר השם יתברך, כי באמת אין אדם צריך להוציא לחוץ כלום, ואין השי"ת בוחר ואוהב החיצוניות שיוצא חוץ. רק בוחר "בשירי זמרה" בלבד, אותם שיריים שאין הכלים הפנימיים מכילים הסתרתם, וגואים ויוצאים חוץ, בהם בוחר השם יתברך. כי זה מורה על שלמות השירה, שממלאה את כל האדם עד שגואה ועולה בליבו חוצה, בשירי הזמרה.

ובכן מבואר שלמות שירת הים, בלא שום חיסרון כלל. שאף זה נשפע ונמשך מאותה שירה חדשה שלעתיד לבוא, בעת שלמות הברכה ללא שום דופי. שכוח אותה שירה שלעתיד לבוא בעת קץ התגלות משיח צדקנו, התחיל להתנוצץ בשירת הים בשביעי של פסח, והיתה שירה שלמה בתכלית השלמות שלעתיד לבוא.

ובזאת יש לתרץ אשר תמהנו, מאי טעמא לא אמרו השירה תיכף ביציאתם ממצרים, כדין ברכת הודאה של היוצא מבית האסורים.

אך יבואר בהקדם מה שתמהו הכתב סופר והדברי חיים זצלה"ה ביסוד ברכת הגומל, בארבעה שצריכים להודות. שלכאורה עדיפא ליה מלכתחילה שלא להיכנס באותה צרה, ושלא יצטרך להגיע לנסים, ועל מה כל הברכה. וכגון ביוצא מבית האסורים דידן, יותר טוב היה לנו שלא להיכנס מלכתחילה באותה גלות קשה שבמצרים, ולא נצטרך אל הנם המוציא אותנו משם, ועל מה מודה ומברך. וכבר הארכתני במקו"א ביישוב תמיהתם שביסוד ברכת הגומל.

אולם בעת שלמות הגדול של 'שירת הים', מכח אותה ברכה השלמה בטובתה שנמשכה מגילוי עליון שלעתיד לבוא. – הרי נודע ונתגלה לפנייהם כל צפונות רזי עולם שמתחילת ראשית הבריאה ועד סוף כל הדורות כמבואר, כאשר נבקעו ונקרעו כל כיסויים החיצוניים וההסתר, ונתגלה אור פנימי בכל הודו והדרו. – ממילא עם גילוי זה האור, נפלה מעצמה אותה תמיהה שהעלו הכתב סופר והדברי חיים. ושוב לא הוקשה לפנייהם, מה לנו ולצרה הזאת, לא מדובשך

ולא מעוקצך, ולמה היו צריכים לסבול כל אותם שנים בעוני ועבדות קשה. שכן עתה נתגלה ונודע מסתרי עליון מתחילת ראשית המחשבה, וסיבת הורדתם למצרים, שהיה הכל לטובתם הבלעדית, ונודעה שורש הסיבה והעילה שממנה נסבבו כל הסיבות, בהתגלות הוד של עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות. והבינו וראו במוחש תכלית אותה גלות שבמצרים להכין ולהביא אותם אל המעמד הגדול שבסיני. וכן תכלית עבודת פרך שבמצרים להשריש העבדות בנפשם, לעבדו יתברך בכל לבכם ונפשם. כאשר לכך הוצאתי אתכם מארץ מצרים 'להיות לכם לאלקים', עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, וזאת הועילה בנפשם עבודת פרך. וכן כל כיוצא בזה, בכל הני הרפתקי שעברו עליהם מימות עולם ועד סוף כל הדורות, הכל נודע ונתברר בכירור השלם שהוא תכלית טובה וברכה בלבד, ומיסודו לא היה בו שום רעה כלל, רק בהסתרו והעלמתו נראה כמו רע בעינינו.

כאשר ייסד בזה הרה"ק מרופשיץ זצלה"ה, בטעם שלעתיד לבוא כולו הטוב והמטיב (פסחים נ.). שיתגלה לעין כל שאין שום רע בעולם, ומעולם לא היתה שום רעה לישראל. כמו שהביא בסה"ק היכלי שן (פרשת משפטים), וזל"ק: "כאשר יהיה לעתיד במהרה בימינו, שיתגלה כל כוונת הסיבוכים וגלגולים שעברו על ישראל כל ימי היותם, שהם חסד גמור. וכמו ששמעתי מהרב הגאון מו"ה שלום האבד"ק קאמינקא שאמר בשם המנוח הקדוש מראפשיץ, שיתגלה שאפילו הסתרת פנים לא היה" עכל"ק.

ולפיכך שפיר המתינו ישראל בהודאת שירתם עד שביעי של פסח, כאשר אז ישיר משה, עלה בליבו בשיירי זמרה היוצאים הוץ, מכח שלמות שירה שלעתיד לבוא, והגילוי הגדול המבואר של אחרית הימים שתנוצץ והתגלה באותה עת, וראו בחוש בטובתם השלמה והברוכה שאין בה שום רעה כלל וכלל, לא מתחילה היתה רעה עבורם חלילה, ואף עתה היתה ברכה שלמה בביות הים ברוחניות ובגשמיות, שיש בה שביעה ושלמות הטוב.

ובזה יבואר "מכאן לתחיית המתים מן התורה", מכאן דייקא, בכח החג הגדול של שביעי של פסח, שיש בו מהפכה אדירה בגילוי עליון נורא, שמו שנתבאר בבקיעת הנקודה הפנימית, ובקיעת חלק האטום הסגור ונעלם ונסתר, שבבקיעה זו התפרץ כח אדיר המחולל מהפכות עצומות שממנה שורש של תחיית המתים. כמו שהתהפכו אז בני ישראל במהפכה אדירה בבת אחת, ממ"ט שערי טומאה, ואת ערום ועריה מתבוססת בדמייך רח"ל, אל רום פסגת המעלה שאפילו שפחה שעל הים ראתה מראות אלקים חיים, ומראים הכל באצבעם "זה קלי ואנוהו". שזה נובע מכח שורש תחיית המתים שבישראל, שיש בו כח מהפכה ממוות לחיים בגשמיות וברוחניות כנודע, עי"ס"ג שבת חול המועד פסח דהאי שתא.

ובכן נמצא זה הזמן שלפנינו נמשך ובא מעת קץ שלעתיד לבוא, ובזאת יתורץ טעם שאנו נוהגים רק בחג הפסח ביום טוב "אחרון של פסח", שלא נמצא בשאר ימים טובים, כמו שתמה

בדברי בינה. אך נראה שרומז על 'אחרית הימים', וזה החג של אחרון של פסח נמשך ובא מאחרית הימים כמבואר. כאשר נרמז בהפטרה לאחרון של פסח (ישעיה י, לב – יב, ו) "עוד היום בנוב לעמוד וכו', כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים וגו', אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני, ושאתם מים בששון ממעיני הישועה, כי גדול בקרבך קדוש ישראל" עי"ש. להורות גודל זה היום של 'אחרון של פסח' הנמשך מאחרית הימים, ומביא לישראל שורש כל ברכה וישועה בתכלית השלמות והטוב. עד בחינה של 'תחיית המתים', הנובעת 'מכאן לתחיית המתים מן התורה', שיכול איש ישראל להתהפך מכח שפע קודש של חג זה מקצה לקצה, להוציא ממסגר אסיר, להסיר כל מסכים החיצוניים המבדילים בין איש ישראל לקונו, בבקיעת נקודה הפנימית להשיב לב ישראל לאביהם שבשמים.

ויהי רצון שנזכה לכל אותם ברכות נשגבות שבחג הזה, בגשמיות וברוחניות, בכללות ובפרטות, להיוושע בדבר ישועה ורחמים והמשכת כך הברכות מזמן של לעתיד לבוא, ולהחיש את גאולתנו ופדות נפשנו כביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.